

асистент, Антіпова Н.А.
студентка, Кондратова Ю.В.
Національний авіаційний університет України

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

У статті досліджено теоретичні та практичні проблем у сфері сучасного ціноутворення та виявлення їх впливу на основні економічні процеси.

Постановка проблеми. Багатоаспектність антиінфляційної політики обумовлюється чинниками інфляції, необхідністю визначення впливу такої політики на терміни стабілізації, темпи економічного зростання, структурні зрушення в економіці та визначення механізмів розвитку економіки. Складові антиінфляційної політики повинні діяти скоординовано, як єдина система заходів, спрямованих на розв'язання завдань економічної діяльності в коротко- і довгостроковому періоді. Антиінфляційна політика змінюється і коригується залежно від ситуації в економіці. Нині одним із пріоритетних завдань стратегії й тактики економічної політики в Україні є розробка антикризової програми, яка покликана убезпечити країну від впливу інфляційних процесів, що відбуваються у світі. Передусім — це проблема цін на продовольчі товари, енергоресурси, вплив монополій на ціноутворення. Проблема інфляції актуальна як для економічної науки так і для державних органів управління.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідженням причин, наслідків та методів подолання інфляції присвячені наукові праці як зарубіжних так і вітчизняних авторів, зокрема Дж.Кейнса, А. Маршалла, А. Пігу, М. Туган-Барановського, І. Фішера, А. Філіпса, М. Фрідмена та українських вчених-економістів Є. Гайдара, А. Гальчинського, В. Геєця, С. Дзюбика, О. Мельника, М. Савлука, Л. Томашика та багатьох інших.

Формування цілі статті. Метою статті є дослідження проблем у сфері сучасного ціноутворення та виявлення їх впливу на основні економічні процеси.

Виклад основного матеріалу. Інфляція в Україні насамперед

породжується технологічною відсталістю виробництва, високим рівнем матеріало-, праце- та енергомісткості продукції через зниження кількості і якості виробничих потужностей, високим рівнем монополізму в економіці країни, структурними диспропорціями, незбалансованістю попиту і пропозиції на внутрішньому ринку. Дані статистики свідчать, що динаміка індексу споживчих цін і індексу цін виробників промислової продукції у відсотках продовж 2000-2008 рр. була така: 2000 р. – 125,8 та 120,8; 2001 р. – 106,1 та 100,9; 2002 р. – 99,4 та 105,7; 2003 р. – 108,2 та 111,1; 2004 р. – 112,3 та 124,1; 2005 р. – 110,3 та 109,5; 2006 р. – 111,6 та 114,1; 2007 р. – 116,6 та 123,3 [1, с.69; 2, с.122,131]. Порівняльна статистика по країнах СНД свідчить що у січні-листопаді 2008 р. Україна за рівнем ІСЦ була на п'ятому місці (114,2 %) після Киргизстану (119,5 %), Таджикистану (118,2 %), Азербайджану (116,7%), та Казахстану (116,5%), за рівнем зростання споживчих цін на продовольчі товари – на четвертому місці (19,6 %) після Киргизстану (127,8 %), Казахстану і Таджикистану (123,2%), за рівнем зростання споживчих цін на непродовольчі товари (105,0%) Україна випередила тільки Вірменію (101,7%) [3, с. 89]. Цінова ситуація в Україні у 2008 р. мала певні відмінності порівняно з 2007 р. Зокрема у січні-листопаді 2007 р. ціни на товари зросли лише на 2,7 %, тоді як на послуги – на 46,2 % [3, С. 89] . Якщо у 2007 р. першочерговий вплив на зростання споживчих цін у цілому мало підвищення цін на житло, воду, електроенергію, газ та опалення, то у 2008 р. визначальну роль відіграло суттєве подорожчання на продовольчому ринку [2, с. 3]. На початку 2008 р. інфляція прискорилась. Зокрема у січні 2008 р. до січня 2007 р. ІСЦ становив 119,4%, а індекс цін виробників промислової продукції 123,3 % [4, с. 48,50]. За січень-квітень 2008 р. індекс споживчих цін становив 113,1% до грудня 2007р., що на 36,5% перевищує прогноз, а на продукти харчування та безалкогольні напої – 120,4%; алкогольні напої та тютюнові вироби – 106,2%; одяг і взуття – 100,8% [5, с.5]. Існує значна диференціація щодо темпів інфляції серед регіонів України. Зокрема у 2007 р. вищі за середні по Україні темпи приросту споживчих цін спостерігались у тринадцяти регіонах зокрема у Львівській області, Чернівецькій, Вінницькій, Хмельницькій, Черкаській, Миколаївській областях, м.Севастополі, Полтавській, Херсонській, Харківській, Одеській, Тернопільській областях та м. Києві (16,8 – українські темпи приросту споживчих цін–21,0%). Нижчі за середньо спостерігались у Закарпатській, Кіровоградській, Донецькій,

Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Дніпропетровській, Сумській, Чернігівській, Волинській, Запорізькій, Луганській областях, АР Крим та Рівненській області (11,3 – 16,0 %). [2, с. 123].

Особливістю України є висока питома вага продовольчого кошика у споживанні населення. Плата за житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у 2007 р. підвищилася на 12,3 %. Тарифи на електроенергію та природний газ протягом року залишалися незмінними. Зростання цін на транспорт на 14,1 % більшою мірою зумовлено подорожчанням паливно-мастильних матеріалів (36,2 %). [2, с. 123, 127]. Таким чином, головним чинником, який зумовив прискорення інфляційних процесів у 2007 р. було зростання цін на продукти харчування. Динаміка споживчих цін на продовольчому ринку сформувалася під сукупним впливом факторів, які сприяли підвищенню цін з боку пропозиції, а саме: зовнішніх чинників (зростання світових цін на зерно, нафту та нафтопродукти тощо) та внутрішніх (несприятливі природно-кліматичні умови, пов'язане з цим зменшення виробництва сільськогосподарської продукції та, відповідно, зростання цін виробників). Дія цих чинників була підсилена зростанням доходів населення внаслідок підвищення соціальних гарантій, яке, з одного боку, мало вплив на інфляцію попиту, з іншого – підсилювало інфляцію пропозиції, оскільки підвищення мінімальної заробітної плати зумовило зростання собівартості виробництва і, як наслідок, і споживчих цін. У I-ому кварталі 2008 р. уряд і НБУ прийняли ряд заходів щодо зниження надлишкової ліквідності, уповільнення зростання кредитування. Якщо у квітні 2007-го кредити зросли на 10,3%, то цьогогоріч – на 2,8 %, що до певної міри обмежувало рівень інфляції. Заходи НБУ, вжиті для нормалізації ліквідності, призвели до уповільнення темпів зростання монетарної бази (6,3 % за квітень проти 7,4 % у квітні 2007 року). Удвічі повільніше, ніж у квітні 2007 року (8,0 %), збільшувалася монетарна маса. Від'ємним став показник 2,9 % проти +0,6 % за квітень 2007 року) [8]. З боку фіскальної політики послаблення інфляційного тиску не відбулось, зокрема, внаслідок зменшення казначейського рахунку Мінфіну. За період з 1 квітня по 1 травня 2008р. уряд скоротив свої кошти на 3,8 млрд. грн., що імовірно може негативно відобразитись на антиінфляційній перспективі в найближчі наступні місяці. Хоч загалом продовж першого кварталу 2008 року проводилась стримуюча фіскальна політика, про що свідчить профіцит Зведеного бюджету у % до ВВП: у січні – 6,9, у лютому – 4,9; у березні – 3,0, у квітні – 2,0. Доходи

Зведеного бюджету у відсотках до ВВП у відповідних місяцях склали: 31,7; 34,3; 32,5; 32,6; видатки Зведеного бюджету у % до ВВП у відповідних місяцях склали: 24,9; 29,8; 29,5; 30,5 [9]. Позитивний ефект на уповільнення травневої інфляції 2008 р. виявила стриманість Національного банку в інтервенціях на купівлю валюти у квітні-травні 2008 р. На початку 2008р. в Україні збільшуються обсяги виробництва і інфляція. Так за підсумками п'яти місяців цього року в Україні спостерігається рекордне зростання промислового виробництва на рівні 8 %. Загальне економічне зростання на рівні 6,2 % за п'ять місяців свідчить про те, що економіка розвивається динамічно [10, с.1]. Їх зростання провокує жорстку кредитно-грошову політику, зростання процентних ставок і спричиняє підвищення обмінного курсу національної валюти. Зниження 21 травня 2008 р. офіційного курсу до 4, 85 грн. за долар США Національним банком України мало метою позбутися курсового перекосу та стало одним із кроків на шляху стримування розгортання інфляційних процесів, передусім внаслідок того, що НБУ не викупує на ринку валюту за завищеним курсом і не розкручує тим самим інфляцію. До того ж проведення ревальвації гривні здешевить імпорт енергоносіїв, імпортової продукції машинобудування, що зменшить вартість виробничих витрат та зниження індексу цін виробників. Збільшиться імпорт споживчого призначення, що сприятиме зниженню індексу споживчих цін. Підвищення процентних ставок і обмінного курсу національної валюти, зазвичай, спричиняє виштовхування або “витіснення” внутрішніх і іноземних інвестицій. Процентні ставки (номінальні) за кредитами в національній валюті в реальній економічній сектор у березні місяці 2008 р. коливалися в межах 9,7 – 12,9, у квітні – в межах 15,4 – 19,0, у травні – в межах 16,1 – 19,3, на початку червня в межах 16,6 – 18,6. Індекс споживчих цін у % до попереднього місяця у березні 2008 складав 103,8, у квітні – 103,1, у травні – 101,3, а індекс цін виробників промислової продукції у % до попереднього місяця складав у березні – 106,6; у квітні – 106,6; у травні – 103,7 [9].

Висновки. На сьогоднішній день усіма гілками влади здійснюється оцінка причин інфляції та оцінка антиінфляційних заходів, які можуть бути прийняті в державі для стримування в подальшому швидкого темпу її зростання. Серед таких заходів можна назвати передусім стимулювання національного виробника. Урядом розроблений план антиінфляційних заходів, який умовно складається з двох частин. Перша відповідає вимогам Президента щодо впровадження

